Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (drugo vijeće)

20. lipnja 2024.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita sigurnosti i zdravlja radnika – Organizacija radnog vremena – Direktiva 2003/88/EZ – Članak 9. stavak 1. točka (a) – Obveza zdravstvenog pregleda radnika koji rade noću – Povreda te poslodavčeve obveze – Pravo na naknadu štete – Potreba dokazivanja postojanja posebne štete”

U predmetu C-367/23,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Cour de cassation (Kasacijski sud, Francuska), odlukom od 7. lipnja 2023., koju je Sud zaprimio 9. lipnja 2023., u postupku

EA

protiv

Artemis security SAS

SUD (drugo vijeće),

u sastavu: A. Prechal (izvjestiteljica), predsjednica vijeća, F. Biltgen, N. Wahl, J. Passer i M. L. Arastey Sahún, suci,

nezavisna odvjetnica: T. Ćapeta,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za EA, L. Boré i G. Mégret, *avocats*,

– za Artemis security SAS, J.-J. Gatineau, *avocat*,

– za francusku vladu, M. de Lisi, B. Fodda i M. Raux, u svojstvu agenata,

– za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju F. Severija, *avvocato dello Stato*,

* Jezik postupka: francuski

– za Europsku komisiju, F. Clotuche-Duvieusart i D. Recchia, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnu odvjetnicu, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 9. stavka 1. Direktive 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena (SL 2003., L 299, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 31.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe EA i društva Artemis security SAS (u daljnjem tekstu: Artemis) u vezi sa zahtjevom osobe EA za naknadu štete zbog Artemisove povrede obveza poslodavca u području zdravstvenog pregleda radnika koji rade noću.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 U skladu s uvodnim izjavama 5., 7. i 10. Direktive 2003/88:

„(5) Svi radnici moraju ostvariti odgovarajuće vrijeme za odmor. […] Radnicima unutar Zajednice treba osigurati minimalni dnevni, tjedni i godišnji odmor, kao i odgovarajuće stanke. U skladu s time također je neophodno odrediti najveći broj radnih sati tjedno.

[…]

(7) Istraživanja su pokazala kako je ljudsko tijelo noću osjetljivije na negativne utjecaje iz okoliša, a isto tako i na određene teške oblike organizacije rada, te kako dulja razdoblja noćnog rada mogu štetiti zdravlju radnika i ugroziti njihovu sigurnost na radnom mjestu.

(8) Potrebno je ograničiti trajanje noćnog rada, uključujući prekovremeni rad, i predvidjeti da poslodavci, koji redovito upošljavaju radnike koji rade noću, o tome obavijeste nadležna tijela na njihov zahtjev.

(9) Važno je da radnici koji rade noću prije početka noćnog rada, a zatim redovito, imaju pravo na besplatan zdravstveni pregled i da u slučaju zdravstvenih problema budu premješteni na dnevni posao koji su sposobni obavljati kad god je to moguće.

(10) S obzirom na poseban položaj radnika koji rade noću i koji rade u smjenama, njihova sigurnosna i zdravstvena zaštita mora biti prilagođena prirodi posla koji rade, a organizacija i sredstva zaštite i prevencije moraju biti učinkoviti.”

4 Članak 6. te direktive, naslovljen „Najdulje tjedno radno vrijeme”, određuje:

„Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se osiguralo da, u skladu s potrebama zaštite sigurnosti i zdravlja radnika:

[…]

(b) prosječan broj radnih sati u svakom sedmodnevnom razdoblju, uključujući prekovremene sate, ne prelazi 48.”

5 Članak 8. navedene direktive, naslovljen „Trajanje noćnog rada”, glasi:

„Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se osiguralo da:

(a) uobičajen broj radnih sati noću ne bude veći od prosječnih osam sati unutar 24-satnog razdoblja;

(b) radnici koji rade noću koji su u radu izloženi posebnoj opasnosti ili teškom fizičkom ili mentalnom naporu ne rade više od osam sati unutar svakog 24-satnog razdoblja u kojem rade noću.

Za potrebe točke (b), nacionalnim se propisima i/ili praksom ili pak kolektivnim ugovorima ili sporazumima između socijalnih partnera određuje koji rad uključuje osobite opasnosti ili teški fizički ili mentalni napor, uzimajući u obzir posebne posljedice i opasnosti noćnog rada.”

6 Članak 9. iste direktive, naslovljen „Zdravstveni pregled i preraspoređivanje radnika koji rade noću na dnevni rad”, u stavku 1. predviđa:

„Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se osiguralo da:

(a) radnici koji rade noću imaju pravo na besplatan zdravstveni pregled prije samog početka noćnog rada, a zatim u pravilnim vremenskim razmacima;

(b) radnici koji rade noću, a koji imaju zdravstvenih problema zbog noćnog rada budu, kad je to moguće, premješteni na dnevni posao koji su sposobni obavljati.”

Francusko pravo

7 Članak L. 3122-11 codea du travail (Zakonika o radu) propisuje:

„Svaki radnik koji radi noću ima pravo na redovit i pojedinačan nadzor svoga zdravstvenog stanja pod uvjetima utvrđenima u članku L. 4624-1.”

8 Članak L. 4624-1 tog zakonika predviđa:

„Svaki radnik ima pravo, na temelju nadzora zdravstvenog stanja radnika […], na pojedinačan nadzor svoga zdravstvenog stanja koje osigurava liječnik medicine rada i, pod njegovim nadzorom, liječnik suradnik […] pripravnik medicine rada i medicinska sestra.

[…]

Svaki radnik koji radi noću ima pravo na redovit i pojedinačan nadzor svoga zdravstvenog stanja. Periodičnost tog nadzora određuje liječnik medicine rada ovisno o posebnostima radnog mjesta i osobinama radnika, u skladu s pravilima utvrđenima dekretom Conseila d'État (Državno vijeće)".

9 Članak L. 3122-11 navedenog zakonika određuje:

„Nadzor zdravstvenog stanja radnika koji rade noću ima za cilj, među ostalim, omogućiti liječniku medicine rada da ocijeni eventualne posljedice noćnog rada na njihovo zdravlje i sigurnost, osobito zbog promjena kronobiološkog ritma, i da razmotri moguće posljedice na njihov društveni život".

10 U skladu s člankom L. 4624-11 Zakonika o radu:

„Informativni i preventivni pregled na koji radnik ima pravo je pojedinačan. Njegov je cilj, među ostalim:

1. ispitati zaposlenika o njegovu zdravstvenom stanju;

2. obavijestiti ga o mogućim opasnostima kojima je izložen na svojem radnom mjestu;

3. podignuti njegovu svijesti o preventivnim sredstvima koje treba provesti;

4. utvrditi je li ga zbog njegova zdravstvenog stanja ili rizika kojima je izložen potrebno uputiti liječniku medicine rada;

5. obavijestiti ga o načinima nadzora njegova zdravstvenog stanja od strane zdravstvene službe i o mogućnosti kojom raspolaže u svakom trenutku, da mu se na njegov zahtjev omogući pregled kod liječnika medicine rada."

11 Članak L. 4624-18 tog zakonika navodi:

„Svaki radnik koji radi noću […] prije raspoređivanja na radno mjesto ima pravo na informativni i preventivni pregled koji obavlja zdravstveni djelatnik naveden u prvom stavku članka L. 4624 – 1."

12 Članak L. 3124-15 navedenog zakonika određuje:

„Činjenica da su povrijeđene odredbe koje se odnose na noćni rad iz članaka L. 3122 – 1 do L. 3122 – 24 […], kao i odredbe uredbi donesenih radi njihove primjene kaznit će se novčanom kaznom predviđenom za prekršaje petog razreda, izrečenom onoliko puta koliko je radnika obuhvaćeno povredom.

Ponavljanje povrede kažnjava se u skladu s člancima 132. – 11. i 132. – 15. Kaznenog zakonika."

13 Članak 4745-3 istog zakonika određuje:

„Činjenica da su povrijeđene odredbe koje se odnose na postupanje liječnika medicine rada, predviđene člankom L. 4624 – 1 i odredbe uredbi donesenih radi njihove primjene, kažnjava se novčanom kaznom predviđenom za prekršaje petog razreda."

Glavni postupak i prethodna pitanja

14 Društvo Artemis zaposlilo je 1. travnja 2017. osobu EA kao djelatnika službe za protupožarnu zaštitu i pomoć osobama.

15 Tužbom od 25. travnja 2019. osoba EA pokrenula je postupak pred conseilom de prud'hommes de Compiègne (Radni sud u Compiègneu, Francuska) kako bi ishodila sudski raskid svojeg ugovora o radu i kako bi se društvu Artemis naložilo da joj isplati naknadu štete. U prilog tim zahtjevima osoba EA pozvala se, s jedne strane, na okolnost da je društvo Artemis jednostrano izmijenilo njezin ugovor o radu tako što ju je premjestilo s radnog mjesta na kojem se radi po danu na radno mjesto na kojem se radi noću i, s druge strane, na okolnost da se na nju nije primjenjivao pojačani zdravstveni nadzor koji se primjenjuje u slučaju noćnog rada.

16 Osoba EA otpuštena je 1. srpnja 2019.

17 Presudom od 4. prosinca 2019. Conseil de prud'hommes de Compiègne (Radni sud u Compiègneu) odbio je, među ostalim, zahtjev osobe EA za naknadu štete. Cour d'appel d'Amiens (Žalbeni sud u Amiensu, Francuska), kojem je podnesena žalba protiv te presude, presudom od 2. rujna 2021. potvrdio je navedenu presudu u pogledu te točke izreke, uz obrazloženje da osoba EA nije dokazala postojanje i dosljednost štete koju je navodno pretrpjela zbog nepostojanja pojačanog zdravstvenog nadzora koji se zahtijeva u slučaju noćnog rada.

18 U prilog žalbi koju je protiv te presude podnijela Couru de cassation (Kasacijski sud, Francuska), osoba EA tvrdi da samo utvrđenje nepoštovanja zaštitnih odredbi u području pojačanog zdravstvenog nadzora u slučaju noćnog rada daje pravo na naknadu štete radniku o kojem je riječ i da je, time što je odbio njegov zahtjev za naknadu štete, Cour d'appel d'Amiens (Žalbeni sud u Amiensu) osobito povrijedio članak L. 3122 – 11 Zakonika o radu, u vezi s člankom 9. Direktive 2003/88.

19 Cour de cassation (Kasacijski sud), sud koji je uputio zahtjev, navodi da su, prema ustaljenoj sudskoj praksi, postojanje štete i njezina procjena načelno obuhvaćeni samostalnom ovlasti ocjene sudova koji odlučuju o meritumu. Međutim, nedavno je presudio, uzimajući u obzir zaključke koji, prema njegovu mišljenju, proizlaze iz presude od 14. listopada 2010., Fuß (C-243/09, EU:C:2010:609), da na temelju samog utvrđenja prekoračenja najduljeg prosječnog tjednog radnog vremena predviđenog u članku 6. točki (b) Direktive 2003/88 nastaje pravo radnika na naknadu štete, i to s obzirom na, s jedne strane, izravan učinak te odredbe prava Unije i, s druge strane, okolnost da takvo prekoračenje *ipso facto* šteti zdravlju radnika.

20 Međutim, taj se sud pita treba li u slučaju povrede članka 9. stavka 1. točke (a) Direktive 2003/88 prevladati sličan pristup. U tom pogledu navedeni sud ističe, među ostalim, da se tekst te odredbe, u vezi s uvodnim izjavama 9. i 10. te direktive, čini manje preciznim od teksta članka 6. točke (b) navedene direktive.

21 U tim okolnostima Cour de cassation (Kasacijski sud) smatra, kao prvo, da je potrebno pitati Sud treba li članku 9. stavku 1. točki (a) Direktive 2003/88 priznati izravan učinak. Naime, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, u slučaju potvrdnog odgovora Suda, on bi se, s obzirom na nepostojanje horizontalnog izravnog učinka direktiva, mogao suočiti s nemogućnošću tumačenja članaka L. 3122 – 11, L. 4624 – 1 i R 4624 – 18 Zakonika o radu u skladu s Direktivom 2003/88, s obzirom na to da bi takvo tumačenje moglo biti *contra legem*.

22 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev smatra potrebnim od Suda dobiti pojašnjenja o tome nastaje li samim poslodavčevim nepoštovanjem nacionalnih mjera za osiguranje liječničkog pregleda radnika koji rade noću predviđenog člankom 9. stavkom 1. točkom (a) Direktive 2003/88 pravo na naknadu štete kao takvo, a da pritom nije potrebno dokazati postojanje posebne štete koja je nastala zbog tog nepoštovanja u odnosu na radnika o kojem je riječ.

23 U tim okolnostima, Cour de cassation (Kasacijski sud) odlučio je prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća pitanja:

„1. Ispunjava li članak 9. stavak 1. točka (a) Direktive [2003/88] uvjete koji su potrebni kako bi imao izravan učinak i kako bi se radnik mogao na njega pozivati u sporu koji se na njega odnosi?

2. Treba li članak 9. stavak 1. točku (a) Direktive [2003/88] tumačiti na način da mu se protive nacionalno zakonodavstvo ili nacionalna praksa na temelju kojih se, u slučaju povrede odredbi donesenih radi provedbe mjera koje su potrebne za besplatan zdravstveni pregled radnika, pravo tog radnika na naknadu štete uvjetuje dokazivanjem štete koja proizlazi iz te povrede?”

O prethodnim pitanjima

Drugo pitanje

24 Svojim drugim pitanjem, koje valja najprije ispitati, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 9. stavak 1. točku (a) Direktive 2003/88 tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis na temelju kojeg je, u slučaju poslodavčeve povrede nacionalnih odredbi kojima se provodi ta odredba prava Unije i kojima se predviđa da radnici koji rade noću imaju pravo na besplatan zdravstveni pregled prije početka noćnog rada, a zatim redovito, pravo radnika koji radi noću o kojem je riječ da dobije naknadu zbog te povrede uvjetovano time da on podnese dokaz o šteti koja mu je nastala.

25 U tom pogledu, važno je podsjetiti na to da je, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, u slučaju nepostojanja pravila Unije kojima se uređuje određeno područje, na nacionalnom pravnom poretku svake države članice da uredi postupovne aspekte pravnih sredstava namijenjenih osiguranju zaštite prava pojedinaca, na temelju načela procesne autonomije, ali pod uvjetom da ta pravila u situacijama koje su obuhvaćene pravom Unije, nisu nepovoljnija od onih kojima se uređuju slične situacije na koje se primjenjuje nacionalno pravo (načelo ekvivalentnosti) i da u praksi ne onemogućuju ili pretjerano otežavaju ostvarivanje pravâ koja dodjeljuje pravo Unije (načelo djelotvornosti) (vidjeti u tom smislu presudu od 4. svibnja 2023., Österreichische Post (Nematerijalna šteta u vezi s obradom osobnih podataka), C-300/21, EU:C:2023:370, t. 53. i navedenu sudsku praksu).

26 Međutim, kao što je to Sud već istaknuo, Direktiva 2003/88 ne sadržava nijednu odredbu o sankcijama koje se primjenjuju u slučaju povrede minimalnih zahtjeva koje propisuje niti ikakvo posebno pravilo u pogledu naknade štete koju su radnici eventualno pretrpjeli zbog takve povrede (presuda od 25. studenoga 2010., Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, t. 44.).

27 Prema tome, u nedostatku odredaba prava Unije kojima se utvrđuju pravila o eventualnoj naknadi štete koju može tražiti radnik raspoređen na radno mjesto na kojem radi noću u slučaju da njegov poslodavac povrijedi nacionalna pravila koja se odnose na zdravstveni pregled predviđen u slučaju takvog raspoređivanja kojim se provodi članak 9. stavak 1. točka (a) Direktive 2003/88, na pravnom je poretku svake države članice da utvrdi detaljna pravila kojima se uređuju pravna sredstva za zaštitu prava koja pojedinci imaju na temelju te odredbe, i, osobito, uvjete pod kojima takav radnik može od tog poslodavca dobiti naknadu štete zbog navedene povrede, pod uvjetom poštovanja načela ekvivalentnosti i djelotvornosti (vidjeti u tom smislu presudu od 4. svibnja 2023., Österreichische Post (Nematerijalna šteta u vezi s obradom osobnih podataka), C-300/21, EU:C:2023:370, t. 54. i navedenu sudsku praksu).

28 Kad je riječ o načelu ekvivalentnosti, Sud u ovom postupku ne raspolaže nijednim dokazom koji bi izazvao sumnju u usklađenost propisa o kojem je riječ u glavnom postupku s tim načelom u dijelu u kojem se njime pravo na eventualnu naknadu štete radniku koji radi noću uvjetuje obvezom da utvrdi postojanje štete pretrpljene zbog povrede nacionalnih odredbi kojima se provodi članak 9. stavak 1. točka (a) Direktive 2003/88.

29 Što se tiče načela djelotvornosti, u konačnici je na sudu koji je uputio zahtjev, koji je jedini nadležan za ocjenu činjenica u predmetu, da utvrdi čine li pravila predviđena nacionalnim pravom za eventualno priznavanje takvog prava na naknadu štete i, osobito, nacionalno pravilo koje se odnosi na dokaz o pretrpljenoj šteti spomenuto u prethodnoj točki, u praksi nemogućim ili pretjerano otežanim ostvarivanje prava dodijeljenih člankom 9. stavkom 1. točkom (a) Direktive 2003/88 (vidjeti u tom smislu presudu od 4. svibnja 2023., Österreichische Post (Nematerijalna šteta u vezi s obradom osobnih podataka), C-300/21, EU:C:2023:370, t. 56.).

30 Valja, naime, podsjetiti na to da članak 267. UFEU-a ne ovlašćuje Sud da primijeni pravila prava Unije u određenom predmetu, nego samo da odluči o tumačenju Ugovorâ i akata koje su donijele institucije Europske unije. Međutim, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, Sud može u okviru pravosudne suradnje uvedene tim člankom 267. UFEU-a na temelju elemenata u spisu pružiti nacionalnom sudu elemente tumačenja prava Unije koji mu mogu biti korisni u ocjeni učinaka pojedine odredbe tog prava (vidjeti u tom smislu presudu od 11. svibnja 2023., Inspeceia Judiciară, C-817/21, EU:C:2023:391, t. 58. i navedenu sudsku praksu).

31 U ovom slučaju najprije valja istaknuti da, u slučaju poslodavčeve povrede obveza zdravstvenog pregleda radnika koji rade noću predviđenih u članku 9. stavku 1. točki (a) Direktive 2003/88, koje su, kao što to proizlazi iz odredbi Zakonika o radu navedenih u točkama 7. do 10. ove presude, prenesene u nacionalno pravo, radnik o kojem je riječ mora moći zahtijevati od poslodavca da ispuni navedene obveze, prema potrebi, tako da se obrati nacionalnom tijelu nadležnom za nadzor poštovanja tih obveza ili, ako je potrebno, traženjem pravilnog ispunjenja navedenih obveza pred nadležnim sudovima u skladu sa zahtjevima koji proizlaze iz članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima. Ostvarivanje prava na djelotvornu sudsku zaštitu koje ta odredba jamči svakoj osobi čija su prava zajamčena pravom Unije povrijeđena tako može pridonijeti osiguranju djelotvornosti prava na zdravstveni pregled koje radnik koji radi noću ima na temelju članka 9. stavka 1. točke (a) Direktive 2003/88.

32 Nadalje, osiguranju takve djelotvornosti isto tako pridonosi i činjenica da radnik koji radi noću može, u slučaju poslodavčevih povreda obveza predviđenih člankom 9. stavkom 1. točkom (a) Direktive 2003/88, dobiti odgovarajuću naknadu, u smislu da se njome mora omogućiti da se u cijelosti nadoknadi šteta koja je stvarno pretrpljena zbog navedenih povreda (vidjeti u tom smislu

presude od 13. srpnja 2006., Manfredi i dr., C-295/04 do C-298/04, EU:C:2006:461, t. 95. i od 14. rujna 2023., TGSS (Odbijanje porodiljnog dodatka), C-113/22, EU:C:2023:665, t. 50. i navedenu sudsku praksu).

33 Naime, pravo radnika da zahtijeva naknadu štete osobito osnažuje operativni karakter pravila o zaštiti predviđenih tim člankom 9. stavkom 1. točkom (a) i može obeshrabriti ponavljanje nezakonitih ponašanja (vidjeti po analogiji presudu od 4. svibnja 2023., Österreichische Post (Nematerijalna šteta u vezi s obradom osobnih podataka), C-300/21, EU:C:2023:370, t. 40.). Isplata naknade štete oštećenoj osobi kojom se u cijelosti naknađuje pretrpljena šteta, ovisno o odredbama država članica, može osigurati stvarnu naknadu ili popravljanje takve štete na odvraćajući i proporcionalan način (vidjeti u tom smislu presudu od 14. rujna 2023., TGSS (Odbijanje porodiljnog dodatka), C-113/22, EU:C:2023:665, t. 51. i navedenu sudsku praksu).

34 S druge strane, valja podsjetiti na to da pravo Unije ne sprečava nacionalne sudove da osiguraju da zaštita prava zajamčenih pravnim poretkom Unije ne dovodi do stjecanja bez osnove pravnih sljednika (vidjeti u tom smislu presudu od 13. srpnja 2006., Manfredi i dr., C-295/04 do C-298/04, EU:C:2006:461, t. 94. i navedenu sudsku praksu).

35 Stoga, imajući u vidu kompenzacijsku funkciju prava na naknadu štete u ovom slučaju predviđenog primjenjivim nacionalnim pravom, valja smatrati da je potpuna naknada stvarno pretrpljene štete dovoljna u svrhe opisane u točki 33. ove presude, a da pritom nije potrebno poslodavcu naložiti isplatu kaznene odštete (vidjeti u tom smislu presude od 17. prosinca 2015., Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, t. 37. i od 4. svibnja 2023., Österreichische Post (Nematerijalna šteta u vezi s obradom osobnih podataka), C-300/21, EU:C:2023:370, t. 58.).

36 U tom potonjem pogledu valja naposljetku istaknuti da, kao što to proizlazi iz točaka 12. i 13. ove presude i kao što su to istaknule francuska i talijanska vlada te Europska komisija, primjenjivo nacionalno pravo sadržava posebna pravila koja omogućuju izricanje novčanih kazni u slučaju poslodavčeve povrede nacionalnih odredbi kojima se prenosi članak 9. stavak 1. točka (a) Direktive 2003/88. Ta posebna pravila pak pridonose osiguranju djelotvornosti prava na zdravstveni pregled koje na temelju navedene odredbe ima radnik koji radi noću. Takva pravila, čija je svrha u biti kažnjavanje, nisu uvjetovana postojanjem štete. Stoga, iako su takvi kazneni propisi i oni kojima se uređuje ugovorna ili kvazideliktna odgovornost, poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, komplementarni jer se oba odnose na poštovanje navedene odredbe prava Unije, oni ipak imaju vrlo različite funkcije (vidjeti po analogiji presudu od 4. svibnja 2023., Österreichische Post (Nematerijalna šteta u vezi s obradom osobnih podataka), C-300/21, EU:C:2023:370, t. 40.).

37 S obzirom na sve prethodno navedeno i pod uvjetom da to provjeri sud koji je uputio zahtjev, nacionalni propis poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku ne može ugroziti djelotvornost prava koja proizlaze iz članka 9. stavka 1. točke (a) Direktive 2003/88.

38 Doduše, kao što na to podsjeća sud koji je uputio zahtjev, u točki 54. svoje presude od 14. listopada 2010., Fuß (C-243/09, EU:C:2010:609), Sud je smatrao da je, s obzirom na cilj koji se želi postići Direktivom 2003/88, a to je jamčenje sigurnosti i zdravlja radnika osiguravanjem dostatnog odmora, zakonodavac Unije smatrao da je prekoračenje najduljeg prosječnog tjednog radnog vremena predviđenog u članku 6. točki (b) te direktive, s obzirom na to da se njime samom tom činjenicom radniku uskraćuje takav odmor, prouzročilo štetu jer se time ugrožavaju njegova sigurnost i zdravlje. U točki 59. presude od 25. studenoga 2010., Fuß (C-429/09,

EU:C:2010:717), Sud je u tom pogledu također uputio na štetu koju je radnik pretrpio zbog gubitka razdoblja odmora na koje bi imao pravo da je poštovano najdulje tjedno radno vrijeme predviđeno tom odredbom.

39 Međutim, takva se razmatranja ne mogu primijeniti na obveze liječničkog nadzora predviđene člankom 9. stavkom 1. točkom (a) Direktive 2003/88.

40 Naime, dok se u uvodnoj izjavi 5. Direktive 2003/88 navodi da svi radnici „moraju ostvariti odgovarajuće vrijeme za odmor" te se u uvodnim izjavama 7. i 8. te direktive naglašava, među ostalim, da su „istraživanja pokazala […] kako dulja razdoblja noćnog rada mogu štetiti zdravlju radnika" i da je „potrebno ograničiti trajanje noćnog rada", u uvodnoj izjavi 9. navedene direktive ističe se da je „važno" da radnici koji rade noću prije početka noćnog rada, a zatim redovito, imaju pravo na „besplatan zdravstveni pregled" i da „u slučaju zdravstvenih problema" budu premješteni na dnevni posao koji su sposobni obavljati „kad god je to moguće".

41 Kao što je to Komisija pravilno istaknula, svrha je mjera zdravstvenog pregleda, uvedenih člankom 9. stavkom 1. točkom (a) Direktive 2003/88, s obzirom na zahtjevnost noćnog rada i posebne zdravstvene rizike povezane s tim radom, osigurati da radnik bude i ostane sposoban za obavljanje takvog rada, pravodobno dijagnosticirati moguću bolest, osigurati liječenje te bolesti i spriječiti njezin razvoj, osobito poticanjem premještaja radnika na dnevni rad.

42 Stoga, za razliku od zahtjeva koji, u području trajanja rada, proizlaze iz članka 6. točke (b) i članka 8. Direktive 2003/88, čija povreda samim svojim postojanjem uzrokuje štetu radniku o kojom je riječ, s obzirom na to da mu se tako narušava zdravlje uskraćivanjem vremena za odmor na koje je trebao imati pravo ili nametanjem prekomjernih sati noćnog rada, nepostojanje liječničkog pregleda prije raspoređivanja na noćni rad i redovitog liječničkog nadzora nakon tog raspoređivanja, predviđenih člankom 9. stavkom 1. točkom (a) te direktive, ne dovodi neizbježno do narušavanja zdravlja radnika o kojem je riječ, a time ni do štete koju mu se može nadoknaditi. Naime, eventualni nastanak takve štete osobito ovisi o zdravstvenom stanju svakog radnika i o konkretnom razvoju događaja kod tog radnika. U tom pogledu, valja također podsjetiti na to da se, kao što je to Sud već istaknuo, zadaće koje se obavljaju noću mogu razlikovati u pogledu težine i stresa (presuda od 24. veljače 2022., Glavna direkcija „Požarna bezopasnost i zaštita na naselenieto", C-262/20, EU:C:2022:117, t. 52.).

43 S obzirom na sve prethodno navedeno, na drugo pitanje valja odgovoriti tako da članak 9. stavak 1. točku (a) Direktive 2003/88 treba tumačiti na način da mu se ne protivi nacionalni propis na temelju kojeg je, u slučaju poslodavčeve povrede nacionalnih odredbi kojima se provodi ta odredba prava Unije i kojima se predviđa da radnici koji rade noću imaju pravo na besplatan zdravstveni pregled prije početka noćnog rada, a zatim redovito, pravo radnika koji radi noću o kojem je riječ da dobije naknadu zbog te povrede uvjetovano time da on podnese dokaz o šteti koja mu je nastala.

Prvo pitanje

44 Uzimajući u obzir odgovor na drugo pitanje i u nedostatku očite suprotnosti između članka 9. stavka 1. točke (a) Direktive 2003/88 i nacionalnog propisa primjenjivog u okviru glavnog postupka, nije potrebno ispitati prvo pitanje.

Troškovi

45 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (drugo vijeće) odlučuje:

Članak 9. stavak 1. točku (a) Direktive 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena

treba tumačiti na način da mu se:

ne protivi nacionalni propis na temelju kojeg je, u slučaju poslodavčeve povrede nacionalnih odredbi kojima se provodi ta odredba prava Unije i kojima se predviđa da radnici koji rade noću imaju pravo na besplatan zdravstveni pregled prije početka noćnog rada, a zatim redovito, pravo radnika koji radi noću o kojem je riječ da dobije naknadu zbog te povrede uvjetovano time da on podnese dokaz o šteti koja mu je nastala.

Potpisi